HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

9 iulie 2009 *

În cauza C-319/07 P,

având ca obiect un recurs formulat în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție, introdus la 9 iulie 2007,

3F, fost Specialarbejderforbundet i Danmark (SID), cu sediul în Copenhaga (Danemarca), reprezentat de domnul A. Bentley, QC, și de A. Worsøe, advokat,

recurent,

celelalte părți în proces fiind:

Comisia Comunităților Europene, reprezentată de domnii N. Khan și H. van Vliet, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

pârâtă în primă instanță,

* Limba de procedură: engleza.

Regatul Danemarcei,

Regatul Norvegiei,

interveniente în primă instanță,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul A. Rosas, președinte de cameră, domnii A. Ó Caoimh (raportor), J. N. Cunha Rodrigues, U. Lõhmus și A. Arabadjiev, judecători,

avocat general: doamna E. Sharpston,
grefier: doamna L. Hewlett, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 9 iulie 2008,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 5 martie 2009,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin recursul formulat, 3F (denumit în continuare „recurent”), fost Specialarbejderforbundet i Danmark (SID), sindicatul general al lucrătorilor din Danemarca, solicită anularea Ordonanței Tribunalului de Primă Instanță al Comunităților Europene din 23 aprilie 2007, SID/Comisia (T-30/03, denumită în continuare „ordonanța atacată”), prin care s-a respins acțiunea având ca obiect anularea Deciziei C (2002) 4370 final a Comisiei din 13 noiembrie 2002 de a nu ridica obiecții în privința măsurilor fiscale daneze aplicabile marinarilor angajați la bordul navelor înscrise în registrul internațional danez (denumită în continuare „decizia în litigiu”).

Cadrul juridic

2 Articolul 4 alineatele (3) și (4) din Regulamentul (CE) nr. 659/1999 al Consiliului din 22 martie 1999 de stabilire a normelor de aplicare a articolului [88] din Tratatul CE (JO L 83, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 41) are următorul cuprins:

„(3) În cazul în care, după o examinare preliminară, Comisia constată că nu există îndoieli privind compatibilitatea unei măsuri notificate cu piața comună, în măsura în care intră în sfera de aplicare a articolului [87] alineatul (1) din [Tratatul CE], aceasta decide că măsura este compatibilă cu piața comună (denumită în continuare «decizie de a nu ridica obiecții»). Decizia precizează excepția aplicată în temeiul tratatului.

(4) În cazul în care, după o examinare preliminară, Comisia constată că există îndoieli privind compatibilitatea unei măsuri notificate cu piața comună, aceasta decide să inițieze procedura prevăzută la articolul [88] alineatul (2) din tratat (denumită în continuare «decizie de deschidere a procedurii oficiale de investigare»).”

3 Orientările comunitare privind ajutoarele de stat pentru transportul maritim (JO 1997, C 205, p. 5, denumite în continuare „orientările comunitare”) urmăresc, în conformitate cu punctul 2.2 din acestea, intitulat „Obiective generale ale orientărilor revizuite în materia ajutoarelor de stat” [traducere neoficială], să amelioreze transparența și să determine care programe de ajutoare de stat pot fi instituite pentru a susține interesele maritime comunitare. Potrivit aceluiași punct:

„[…] Rezultatele preconizate sunt:

— protejarea ocupării forței de muncă comunitare […];

— ocrotirea îndemânării maritime în Comunitate și dezvoltarea aptitudinilor maritime;

— îmbunătățirea securității.

[…]” [traducere neoficială]

4 Punctul 3.2 din orientările comunitare, intitulat „Costuri salariale”, are următorul conținut:

„[…]

Măsurile de susținere a sectorului maritim trebuie […] să aibă mai întâi drept obiectiv reducerea costurilor și a sarcinilor fiscale și de altă natură suportate de armatori și de marinarii comunitari (cu alte cuvinte supuși fiscalității și/sau contribuțiilor de securitate socială dintr-un stat membru) la niveluri comparabile cu cele din restul lumii. Aceste măsuri trebuie să promoveze în mod direct dezvoltarea sectorului și a forței de muncă mai degrabă decât să furnizeze o asistență financiară generală.

În aceste condiții, ar trebui autorizate pentru transporturile maritime comunitare următoarele acțiuni în ceea ce privește costurile salariale:

— […]

— reducerea impozitului pe venit pentru marinarii din Comunitate care navighează pe nave înmatriculate într-un stat membru.

[…]” [traducere neoficială]

Situația de fapt

5 La 1 iulie 1988, Regatul Danemarcei a adoptat Legea nr. 408, intrată în vigoare la 23 august 1988, de instituire a unui registru internațional danez al navelor (denumit în continuare „registrul DIS"). Acest registru s-a adăugat registrului obișnuit danez al navelor (denumit în continuare „registrul DAS"). Registrul DIS are drept obiectiv combaterea schimbării pavilioanelor maritime comunitare cu pavilioane de complezență. Principalul avantaj al registrului DIS constă în faptul că armatorii ale căror nave sunt înscrise în acest registru au dreptul să folosească pe aceste nave marinari din țări terțe plătindu-le o remunerație conformă dreptului național al acestora din urmă.

6 În aceeași zi, Regatul Danemarcei a adoptat Legile nr. 361, nr. 362, nr. 363 și nr. 364, intrate în vigoare la 1 ianuarie 1989, de instituire a mai multor măsuri fiscale privind marinarii angajați pe navele înscrise în registrul DIS (denumite în continuare „măsurile fiscale în cauză"). În special, acești marinari au fost scutiți de impozitul pe venit, în condițiile în care marinarii ocupați pe navele înscrise în registrul DAS erau supuși unei astfel de impozitări.

7 La 28 august 1998, recurentul a depus o plângere la Comisie împotriva Regatului Danemarcei cu privire la măsurile fiscale în cauză, susținând că acestea erau contrare orientărilor comunitare și, prin urmare, articolului 87 CE.

8 În plângerea sa, recurentul arăta că măsurile fiscale în cauză constituiau ajutoare de stat care nu sunt conforme orientărilor comunitare din cauza faptului că, pe de o parte, scutirea fiscală este acordată tuturor marinarilor, și nu numai marinarilor comunitari și că, pe de altă parte, aceste măsuri nu au fost notificate Comisiei.

9 La 13 noiembrie 2002, Comisia a adoptat decizia în litigiu, potrivit căreia a decis să nu ridice obiecții „împotriva măsurilor fiscale aplicate începând cu 1 ianuarie 1989 marinarilor angajați pe navele înscrise în Danemarca, atât în registrul DAS, cât și în registrul DIS, considerând că acestea constituiau ajutoare de stat, dar că fuseseră sau continuau să fie compatibile cu piața comună, în temeiul articolului 87 alineatul (3) litera (c) CE” (punctul 46 a doua liniuță din decizia menționată).

Procedura în fața Tribunalului

10 Prin cererea depusă la grefa Tribunalului la 30 aprilie 2003, recurentul a solicitat anularea deciziei în litigiu și obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

11 Prin act separat depus la grefa Tribunalului la 17 martie 2003, Comisia a ridicat o excepție de inadmisibilitate în temeiul articolului 114 din Regulamentul de procedură al Tribunalului prin care a solicitat acestuia din urmă să respingă acțiunea cu care era sesizat ca vădit inadmisibilă și să oblige recurentul la plata cheltuielilor de judecată.

12 În observațiile sale cu privire la excepția de inadmisibilitate, prezentate la 16 mai 2003, recurentul a solicitat respingerea acesteia și obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată aferente acestei excepții.

13 Prin Ordonanța din 18 iunie 2003, președintele Camerei a doua extinse a Tribunalului, după ascultarea părților, a admis intervențiile Regatului Danemarcei și Regatului Norvegiei în susținerea Comisiei. Intervenientele au renunțat să depună un memoriu limitat la admisibilitatea acțiunii.

Ordonanța atacată

14 În susținerea acțiunii sale în anularea deciziei în litigiu, recurentul a invocat trei motive întemeiate, în primul rând, pe încălcarea articolului 88 alineatul (2) CE și a principiului bunei administrări, întrucât Comisia nu a inițiat procedura de investigare prevăzută la această dispoziție, în al doilea rând, pe încălcarea articolului 87 alineatul (3) CE, interpretat în lumina orientărilor comunitare și a principiului protecției încrederii legitime, și, în al treilea rând, pe o eroare vădită de apreciere.

15 La punctul 24 din ordonanța atacată, Tribunalul a amintit că, atunci când, fără a iniția procedura oficială de investigare prevăzută la articolul 88 alineatul (2) CE, Comisia constată, printr-o decizie adoptată în temeiul alineatului (3) al aceluiași articol, că un ajutor este compatibil cu piața comună, instanța comunitară declară admisibilă o acțiune care vizează anularea unei astfel de decizii, introdusă de o parte în cauză în sensul alineatului (2) menționat, dacă autorul acțiunii urmărește, prin introducerea acesteia, protecția drepturilor procesuale conferite de această din urmă dispoziție.

16 La punctul 25 din ordonanța atacată, Tribunalul a precizat că părțile în cauză în sensul articolului 88 alineatul (2) CE, care pot astfel, în conformitate cu articolul 230 al patrulea paragraf CE, să introducă acțiuni în anulare, sunt persoanele, întreprinderile sau asociațiile ale căror interese sunt eventual afectate de acordarea unui ajutor, cu alte cuvinte, în special întreprinderile concurente ale beneficiarilor acestui ajutor și organizațiile profesionale (Hotărârea din 14 noiembrie 1984, Intermills/Comisia, 323/82, Rec., p. 3809, punctul 16, și Hotărârea din 13 decembrie 2005, Comisia/Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum, C-78/03 P, Rec., p. I-10737, punctul 36).

17 La punctul 26 din ordonanța atacată, Tribunalul a subliniat că, în cazul în care, în schimb, reclamantul contestă temeinicia deciziei de apreciere a ajutorului ca atare, acesta trebuie să demonstreze că are un statut special în sensul Hotărârii din 15 iulie 1963, Plaumann/Comisia (25/62, Rec., p. 197). Aceasta ar fi în special situația în cazul în care poziția pe piață a reclamantului ar fi afectată în mod substanțial de ajutorul care face obiectul deciziei respective.

18 La punctul 28 din ordonanța atacată, Tribunalul a statuat următoarele:

„Atunci când reclamantul urmărește, precum în speță, prin intermediul primului motiv, să protejeze drepturile procesuale conferite de articolul 88 alineatul (2) CE cu scopul de a obține anularea unei decizii de a nu ridica obiecții, instanța comunitară declară admisibilă acțiunea sa în măsura în care acest reclamant este o parte în cauză în sensul articolului 88 alineatul (2) CE (Hotărârea Comisia/[Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum], [citată anterior], punctele 35 și 36)."

19 La punctele 30-33 din ordonanța atacată, Tribunalul s-a pronunțat după cum urmează:

„30 […] s-a hotărât că o acțiune în anulare introdusă în temeiul articolului 230 CE împotriva unei decizii în materia ajutoarelor de stat adoptată fără a iniția procedura oficială de investigare este inadmisibilă dacă poziția concurențială a reclamantului pe piață nu este afectată de acordarea ajutorului (Hotărârea Tribunalului din 16 septembrie 1998, Waterleiding Maatschappij/Comisia, T-188/95, Rec., p. II-3713, punctul 62, și a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 21 martie 2001, Hamburger Hafen- und Lagerhaus și alții/Comisia, T-69/96, Rec., p. II-1037, punctul 41). De asemenea, s-a hotărât că un reclamant, care nu este o întreprindere a cărei poziție concurențială ar fi fost afectată de măsuri de stat denunțate ca fiind ajutoare, nu dovedește un interes personal de a invoca, în cadrul unei acțiuni împotriva abținerii Comisiei de a iniția procedura prevăzută la articolul 88 alineatul (2) CE, pretinsele efecte anticoncurențiale ale acestor măsuri (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 18 decembrie 1997, ATM/Comisia, T-178/94, Rec., p. II-2529, punctul 63, și Ordonanța [Tribunalului din 25 iunie 2003,] Pérez Escolar/Comisia, [T-41/01, Rec., p. II-2157,] punctul 46).

31 Or, nici reclamantul, în calitate de sindicat de marinari, nici membrii săi nu sunt concurenți ai beneficiarilor ajutorului în cauză, astfel cum aceștia din urmă sunt identificați în decizia în litigiu, și anume armatorii înscriși în registrul DIS.

32 Astfel, în ceea ce îl privește pe reclamantul însuși, acesta nu se poate prevala de faptul că propria sa poziție concurențială [este] afectată de ajutorul în cauză. Pe de o parte, s-a hotărât că o asociație a lucrătorilor unei întreprinderi pretins beneficiară a unui ajutor de stat nu era în niciun caz o concurentă a acestei întreprinderi (Hotărârea ATM/Comisia, [citată anterior], punctul 63). Pe de altă parte, în măsura în care invocă propria sa poziție concurențială în raport cu celelalte sindicate de marinari în cadrul negocierii convențiilor colective în domeniul respectiv, este suficient să se amintească faptul că acordurile încheiate în cadrul negocierilor colective nu intră în domeniul concurenței [a se vedea, în ceea ce privește neaplicarea articolului 3 litera (g) CE și a articolului 81 CE convențiilor colective, Hotărârea Curții din 21 septembrie 1999, Albany, C-67/96, Rec., p. I-5751, punctele 52-60].

33 În mod identic, în ceea ce privește membrii reclamantului, niciun element din dosar nu indică faptul că acești marinari nu intră în domeniul de aplicare al noțiunii de lucrător în sensul articolului 39 CE, și anume persoane care îndeplinesc, într-o anumită perioadă de timp, pentru o altă persoană și sub îndrumarea acesteia, prestații în schimbul cărora primesc o remunerație. Prin urmare, în calitate de lucrători, aceștia nu constituie ei înșiși întreprinderi (Hotărârea Curții din 16 septembrie 1999, Becu și alții, C-22/98, Rec., p. I-5665, punctul 26)."

20 În plus, la punctul 35 din ordonanța atacată, Tribunalul a amintit că nu era exclus ca organisme ce reprezintă lucrătorii întreprinderii beneficiare a unui ajutor să poată, în calitate de părți în cauză în sensul articolului 88 alineatul (2) CE, să prezinte Comisiei observațiile lor cu privire la considerații de ordin social care pot, dacă este cazul, să fie luate în considerare de aceasta, referindu-se, în această privință, la Ordonanța Tribunalului din 18 februarie 1998, Comité d'entreprise de la Société française de production și alții/Comisia (T-189/97, Rec., p. II-335, punctul 41). Cu toate acestea, la punctul 36 din aceeași ordonanță, s-a subliniat că aspectele sociale care decurg din registrul DIS rezultă în principal din instituirea acestui registru prin Legea nr. 408, și nu din măsurile fiscale însoțitoare și că, în acest sens, Comisia a considerat că instituirea registrului menționat nu constituia un ajutor de stat, limitând astfel investigarea sa privind compatibilitatea măsurilor de stat cu piața comună numai la măsurile fiscale în cauză. Tribunalul a concluzionat, la același punct 36, că aspectele sociale privind registrul DIS nu prezintă decât o legătură indirectă cu obiectul deciziei în litigiu și că, în consecință, reclamantul nu poate să se prevaleze de aceste aspecte sociale pentru a justifica calitatea de persoană vizată în mod individual.

21 Tribunalul a respins de asemenea, la punctul 37 din ordonanța atacată, argumentul reclamantului potrivit căruia acesta ar putea fi considerat vizat în mod individual și numai în temeiul faptului că ajutorul în cauză este transferat beneficiarilor săi datorită reducerii pretențiilor salariale ale marinarilor care beneficiază de scutirea de impozitul pe venit instituită prin măsurile fiscale în cauză. Potrivit Tribunalului, decizia în litigiu este întemeiată pe avantajele primite de beneficiarii ajutorului, și nu pe modul de transmitere a acestuia din urmă.

22 În sfârșit, Tribunalul a hotărât că reclamantul nu a dovedit că interesele sale proprii în calitate de negociator puteau fi afectate în mod direct de ajutorul care rezultă din măsurile fiscale în cauză. Făcând trimitere la Hotărârea din 2 februarie 1988, Kwekerij van der Kooy și alții/Comisia (67/85, 68/85 și 70/85, Rec., p. 219), și la Hotărârea din 24 martie 1993, CIRFS și alții/Comisia (C-313/90, Rec., p. I-1125), acesta a considerat, la punctele 39 și 40 din ordonanța atacată, că simplul fapt că a depus plângere la Comisie împotriva ajutorului în cauză nu permite individualizarea reclamantului. Chiar dacă este posibil ca acesta din urmă să fi fost unul dintre negociatorii convențiilor colective în favoarea marinarilor care lucrează pe navele înscrise în unul dintre registrele daneze și, în această calitate, să fi participat la mecanismul de repercusiune a ajutorului pentru armatori, Tribunalul a constatat că reclamantul nu demonstrase în niciun caz că a negociat elaborarea orientărilor comunitare, invocate în speță, cu Comisia sau acordarea măsurilor fiscale în cauză cu Comisia sau cu guvernul danez.

23 Tribunalul a concluzionat, la punctele 41 și 42 din ordonanța atacată, că nici reclamantul, nici membrii săi nu sunt vizați în mod individual prin decizia în litigiu și că, prin urmare, acțiunea introdusă de acesta din urmă era inadmisibilă pentru lipsa calității procesuale active în sensul articolului 230 CE.

Recursul

24 Prin recursul formulat, recurentul solicită Curții:

— anularea în tot a ordonanței atacate;

— declararea ca fiind admisibilă a cererii prezentate în fața Tribunalului și

— obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată efectuate în prezentul recurs.

25 Comisia solicită respingerea recursului și obligarea recurentului la plata cheltuielilor de judecată.

26 În susținerea recursului său, recurentul invocă patru motive. Primul se întemeiază pe faptul că Tribunalul ar fi făcut o aplicare prea extinsă a Hotărârii Albany, citată anterior, pentru a concluziona că poziția concurențială a recurentului nu era afectată de ajutorul care rezultă din măsurile fiscale în cauză. Al doilea motiv constă în susținerea că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept, întrucât a apreciat că recurentul nu se putea prevala de aspectele sociale care rezultă din orientările comunitare pentru a dovedi că era vizat individual de decizia în litigiu. Al treilea motiv se întemeiază pe aplicarea eronată a Hotărârilor citate anterior Plaumann/Comisia și Comisia/Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum în măsura în care Tribunalul a apreciat că recurentul nu putea fi considerat vizat în mod individual numai în temeiul faptului că ajutorul rezultat din măsurile fiscale în cauză este transferat beneficiarilor săi datorită reducerii pretențiilor salariale ale marinarilor care beneficiază de scutirea de impozitul pe venit. Prin intermediul celui de al patrulea motiv, recurentul susține că Tribunalul a aplicat în mod incorect jurisprudența rezultată din Hotărârile citate anterior Kwekerij van der

Kooy și alții/Comisia, precum și CIRFS și alții/Comisia concluzionând că interesele proprii ale recurentului în calitate de negociator nu erau afectate de măsurile fiscale în cauză.

Observații introductive

27 Înainte de a examina motivele invocate în susținerea recursului, trebuie amintite normele pertinente referitoare la calitatea procesuală activă pentru a ataca o decizie a Comisiei în materia ajutoarelor de stat a unei alte persoane decât statul membru destinatar al acestei decizii.

28 În conformitate cu articolul 230 al patrulea paragraf CE, o persoană fizică sau juridică poate formula o acțiune împotriva unei decizii adresate unei alte persoane numai dacă decizia respectivă o privește în mod direct și individual.

29 Potrivit unei jurisprudențe constante, alte subiecte de drept decât destinatarii unei decizii nu pot pretinde că sunt vizate individual decât dacă această decizie le aduce atingere în temeiul anumitor calități care le sunt specifice sau al unei situații de fapt care le caracterizează în raport cu orice altă persoană și, prin urmare, le individualizează într-un mod analog cu cel în care sunt individualizați destinatarii unei asemenea decizii (a se vedea printre altele Hotărârea Plaumann/Comisia, citată anterior, p. 223, Hotărârea din 19 mai 1993, Cook/Comisia, C-198/91, Rec., p. I-2487, punctul 20, Hotărârea din 15 iunie 1993, Matra/Comisia, C-225/91, Rec., p. I-3203, punctul 14, Hotărârea Comisia/Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum, citată anterior, punctul 33, precum și Hotărârea din 22 decembrie 2008, British Aggregates/Comisia, C-487/06 P, Rep., p. I-10505, punctul 26).

30 Întrucât acțiunea în primă instanță privește o decizie a Comisiei în materia ajutoarelor de stat, trebuie subliniat că, în cadrul procedurii de verificare a ajutoarelor de stat prevăzută la articolul 88 CE, se impune să se distingă, pe de o parte, faza preliminară a

examinării ajutoarelor, instituită prin alineatul (3) al acestui articol, al cărei unic obiect este acela de a permite Comisiei să își formeze o primă opinie cu privire la compatibilitatea parțială sau totală a ajutorului respectiv, și, pe de altă parte, faza procedurii de investigare, prevăzută la alineatul (2) al aceluiași articol. Doar în cadrul acestei proceduri, care este destinată să permită Comisiei să obțină informații complete cu privire la toate datele cauzei, tratatul prevede obligația pentru Comisie de a solicita părților în cauză să își prezinte observațiile (a se vedea Hotărârile citate anterior Cook/Comisia, punctul 22, Matra/Comisia, punctul 16, Hotărârea din 2 aprilie 1998, Comisia/Sytraval și Brink's France, C-367/95 P, Rec., p. I-1719, punctul 38, precum și Hotărârile citate anterior Comisia/Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum, punctul 34, și British Aggregates/Comisia, punctul 27).

31 În consecință, atunci când, fără a iniția procedura oficială de investigare prevăzută la articolul 88 alineatul (2) CE, Comisia constată, printr-o decizie adoptată în temeiul alineatului (3) al aceluiași articol, că un ajutor este compatibil cu piața comună, beneficiarii acestor garanții procedurale nu pot obține respectarea acestora decât dacă au posibilitatea să conteste în fața instanței comunitare această decizie. Din aceste motive, instanța comunitară declară admisibilă o acțiune care vizează anularea unei astfel de decizii, introdusă de o parte în cauză în sensul articolului 88 alineatul (2) CE, atunci când autorul acțiunii urmărește, prin introducerea acesteia, protecția drepturilor procesuale conferite de această din urmă dispoziție (Hotărârile citate anterior Comisia/Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum, punctul 35 și jurisprudența citată, precum și British Aggregates/Comisia, punctul 28).

32 Curtea a avut ocazia să precizeze că astfel de părți în cauză sunt persoanele, întreprinderile sau asociațiile ale căror interese sunt eventual afectate de acordarea unui ajutor, cu alte cuvinte, în special întreprinderile concurente ale beneficiarilor acestui ajutor și organizațiile profesionale (Hotărârile citate anterior Comisia/Sytraval și Brink's France, punctul 41, Comisia/Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum, punctul 36, precum și British Aggregates/Comisia, punctul 29).

33 În această privință, nu este exclus ca un sindicat de lucrători să fie considerat „parte în cauză" în sensul articolului 88 alineatul (2) CE atunci când demonstrează că interesele sale proprii sau ale afiliaților săi vor fi eventual afectate de acordarea unui ajutor. Este important, cu toate acestea, ca sindicatul menționat să demonstreze, corespunzător

cerințelor legale, că ajutorul poate să aibă un efect concret asupra situației sale sau a marinarilor pe care îi reprezintă.

34 Curtea a precizat de asemenea că, în cazul în care, în schimb, reclamantul contestă temeinicia deciziei de apreciere a ajutorului ca atare, simplul fapt că acesta poate fi considerat „parte în cauză" în sensul articolului 88 alineatul (2) CE nu poate fi suficient pentru a accepta admisibilitatea acțiunii. Reclamantul trebuie să demonstreze că are un statut special în sensul Hotărârii Plaumann/Comisia, citată anterior. Aceasta ar fi în special situația în cazul în care poziția pe piață a reclamantului ar fi afectată în mod substanțial de ajutorul care face obiectul deciziei respective (Hotărârea din 28 ianuarie 1986, Cofaz și alții/Comisia, 169/84, Rec., p. 391, punctele 22-25, Hotărârea Comisia/Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum, citată anterior, punctul 37, Hotărârea din 11 septembrie 2008, Germania și alții/Kronofrance, C-75/05 P și C-80/05 P, Rep., p. I-6619, punctul 40, precum și Hotărârea British Aggregates/Comisia, citată anterior, punctul 35).

35 Desigur, astfel cum rezultă din articolul 4 alineatul (3) din Regulamentul nr. 659/1999, Comisia adoptă o decizie de a nu ridica obiecții atunci când constată că nu există îndoieli privind compatibilitatea unei măsuri notificate cu piața comună. În cazul în care un reclamant solicită anularea unei astfel de decizii, acesta pune în discuție în principal faptul că decizia privind ajutorul a fost adoptată fără inițierea unei proceduri oficiale de investigare de către Comisie, încălcându-se prin aceasta drepturile sale procesuale. Pentru ca acțiunea sa să se bucure de succes, recurentul poate încerca să demonstreze că ar fi trebuit să existe îndoieli privind compatibilitatea măsurii în cauză. Cu toate acestea, utilizarea unor astfel de argumente nu poate avea drept consecință transformarea obiectului acțiunii, nici să îi modifice condițiile de admisibilitate.

36 Trebuie să se constate că, în speță, astfel cum reiese în mod clar atât din ordonanța atacată, cât și din dosarul în primă instanță, primul motiv al acțiunii introduse de recurent avea ca obiect protecția drepturilor procesuale conferite acestuia de articolul 88 alineatul (2) CE, punând în discuție lipsa, în împrejurările din speță, a inițierii procedurii oficiale de investigare prevăzute de această dispoziție, ceea ce Tribunalul a recunoscut în mod explicit la punctul 28 din ordonanța menționată.

37 De asemenea, din cuprinsul punctului 8 din ordonanța atacată reiese că președintele Camerei a doua extinse a Tribunalului, după ascultarea părților, prin Ordonanța din 16 februarie 2005, a suspendat procedura în acțiunea cu care era sesizat Tribunalul în așteptarea deciziei Curții în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Comisia/Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum, citată anterior, constatând că acțiunea în cauză era îndreptată împotriva unei decizii a Comisiei adoptate fără a iniția procedura oficială de investigare prevăzută la articolul 88 alineatul (2) CE.

38 În plus, ca urmare a Hotărârii Comisia/Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum, citată anterior, Tribunalul, prin scrisoarea din 24 ianuarie 2006, a invitat părțile să prezinte observații cu privire la această hotărâre și, în special, cu privire la aplicarea în ceea ce privește acțiunea reclamantului a jurisprudenței Cook/Comisia, citată anterior, la care Curtea făcuse trimitere la punctele 35 și 36 din aceeași hotărâre, în ceea ce privește admisibilitatea acestei acțiuni, precum și cu privire la statutul reclamantului în calitate de parte în cauză în sensul punctului 36 menționat.

39 Rezultă că, în ceea ce privește primul motiv invocat de recurent în fața Tribunalului, referitor la lipsa inițierii procedurii oficiale de investigare, acesta din urmă a încercat să stabilească, astfel cum reiese în mod explicit din cuprinsul punctului 28 din ordonanța atacată, dacă recurentul putea fi considerat o parte în cauză în sensul articolului 88 alineatul (2) CE.

40 Așadar, în lumina acestor considerații, trebuie să se analizeze cele patru motive invocate de recurent în susținerea recursului.

Cu privire la primul motiv

Argumentele părților

41 Recurentul apreciază că, făcând trimitere la Hotărârea Albany, citată anterior, pentru a concluziona că acesta nu se poate prevala de propria sa poziție concurențială în raport cu celelalte sindicate de marinari în cadrul negocierii convențiilor colective, Tribunalul a dat o interpretare prea largă acestei hotărâri. Curtea nu ar fi indicat nimic în acest sens în hotărâre, care privea articolul 85 din Tratatul CE (devenit articolul 81 CE) care se aplică întreprinderilor publice în temeiul articolului 90 din Tratatul CE (devenit articolul 86 CE), cu privire la o oarecare relație care ar putea exista între convențiile colective și aplicarea normelor în materia ajutoarelor de stat cuprinse în articolul 92 din Tratatul CE (devenit, după modificare, articolul 87 CE) și în articolul 93 din Tratatul CE (devenit articolul 88 CE).

42 Comisia apreciază că primul motiv trebuie respins ca inoperant sau, cu titlu subsidiar, ca neîntemeiat. Aceasta susține că jurisprudența citată de Tribunal în prima parte a punctului 32 din ordonanța atacată, și anume Hotărârea ATM/Comisia, citată anterior, era suficientă pentru a fundamenta concluzia sa referitoare la inadmisibilitatea acestei părți a acțiunii recurentului în ceea ce privește poziția sa concurențială. În aceste împrejurări, Comisia susține că argumentul acestuia din urmă referitor la lipsa de pertinență a Hotărârii Albany, citată anterior, este inoperant și că este inutilă analizarea de către Curte pe fond a acestui motiv de recurs.

43 În orice caz, în ceea ce privește a doua parte a punctului 32 din ordonanța atacată, Comisia susține că Hotărârea Albany, citată anterior, și ansamblul hotărârilor care au confirmat-o ar arăta că negocierea de convenții colective nu intră sub incidența regulilor de concurență prevăzute în tratat, și nici a normelor în materia ajutoarelor de stat. Convențiile colective de muncă nu ar fi „produse" în sensul articolului 81 CE și nu pot fi calificate drept „producție" în sensul articolului 87 CE. Atunci când negociază aceste convenții, sindicatele nu pot fi, așadar, nici „întreprinderi" care activează în sectorul producției de „produse" în sensul acestor dispoziții.

Aprecierea Curții

44 Pentru a stabili dacă recurentul trebuia să fie considerat parte în cauză în sensul articolului 88 alineatul (2) CE și dacă acțiunea sa trebuia, așadar, să fie declarată admisibilă, Tribunalul a analizat, în primul rând, aspectul dacă poziția concurențială a recurentului pe piață este afectată de acordarea ajutorului.

45 Argumentul Comisiei potrivit căruia numai Hotărârea ATM/Comisia, citată anterior, era suficientă pentru a respinge argumentele recurentului referitoare la poziția sa concurențială nu poate fi acceptat. Astfel, prima parte a punctului 32 din ordonanța atacată privește pretinsa poziție concurențială a recurentului în raport cu angajatorii membrilor acestuia, și anume armatorii beneficiari ai ajutorului care rezultă din măsurile fiscale în cauză, și nu pretinsa sa poziție concurențială în raport cu alte sindicate în cadrul negocierii convențiilor colective, care constituie un argument distinct avut în vedere de a doua parte a aceluiași punct 32.

46 Chiar dacă recurentul susținuse că era într-o poziție concurențială în raport cu armatorii – ceea ce a contestat în cadrul ședinței – îi era încă posibil, în pofida Hotărârii ATM/Comisia, citată anterior, să încerce să demonstreze calitatea sa procesuală activă care rezultă din afectarea eventuală a intereselor sale prin acordarea ajutorului din cauza efectului măsurilor menționate asupra poziției sale concurențiale în raport cu alte sindicate ai căror membri sunt angajați pe navele înscrise în registrul DIS.

47 În ceea ce privește interpretarea Hotărârii Albany, citată anterior, realizată de Tribunal la punctul 32 din ordonanța atacată, trebuie amintit că, în cauza în care s-a pronunțat această hotărâre, era în discuție un acord încheiat sub forma unei convenții colective care instituie un sistem de pensie suplimentar administrat de un fond de pensie din sectorul industriei textile la care afilierea putea fi făcută obligatorie de către autoritățile publice. Albany International BV, o întreprindere din sectorul textil, refuzase să plătească fondului menționat cotizațiile corespunzătoare unei anumite perioade pentru motivul că afilierea obligatorie la acesta în temeiul căreia cotizațiile menționate îi erau solicitate era contrară, printre altele, articolului 85 alineatul (1) din tratat.

48 Înainte de a concluziona în sensul neaplicabilității, în circumstanțele menționate, a articolului 85 alineatul (1) din tratat, Curtea, la punctul 54 din Hotărârea Albany, citată anterior, pe de o parte, a amintit că, potrivit articolului 3 alineatul (1) literele (g) și (i) din Tratatul CE [devenit, după modificare, articolul 3 alineatul (1) literele (g) și (j) CE], acțiunea Comunității presupune nu numai „un sistem care împiedică denaturarea concurenței pe piața internă", ci și „o politică în domeniul social". Articolul 2 din Tratatul CE (devenit, după modificare, articolul 2 CE) prevede astfel că, printre altele, Comunitatea are ca misiune „să promoveze în întreaga Comunitate o dezvoltare armonioasă, echilibrată și durabilă a activităților economice" și „un nivel ridicat de ocupare a forței de muncă și de protecție socială".

49 În plus, din articolul 136 primul paragraf CE reiese că statele membre și Comunitatea au ca obiective, printre altele, promovarea ocupării forței de muncă, îmbunătățirea condițiilor de trai și de muncă, permițând armonizarea acestora în condiții de progres, o protecție socială adecvată și dialogul social. În temeiul articolului 138 alineatul (1) CE, Comisia are misiunea de a promova consultarea partenerilor sociali la nivel comunitar, acest dialog putându-se finaliza, dacă aceștia din urmă doresc, cu relații convenționale. Comisia adoptă de asemenea orice măsură utilă pentru a facilita dialogul acestora, asigurând o susținere echilibrată a părților [a se vedea în acest sens Hotărârea Albany, citată anterior, punctele 55-58, în ceea ce privește dispozițiile din Tratatul CEE și din Acordul privind politica socială încheiat între statele membre ale Comunității Europene, cu excepția Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (JO 1992, C 191, p. 91) înainte de intrarea în vigoare a Tratatului de la Amsterdam].

50 În Hotărârea Albany, citată anterior, Curtea a admis că anumite efecte restrictive ale concurenței sunt inerente acordurilor colective încheiate între organizațiile reprezentative ale angajatorilor și cele ale lucrătorilor. Totuși, în opinia Curții, obiectivele de politică socială urmărite prin astfel de acorduri ar fi compromise în mod serios dacă partenerii sociali ar fi supuși articolului 85 alineatul (1) din tratat în căutarea comună a măsurilor menite să îmbunătățească respectivele condiții de încadrare în muncă și de muncă. În aceste circumstanțe, Curtea a subliniat că acordurile încheiate în cadrul negocierilor colective între partenerii sociali în vederea unor asemenea obiective trebuie să fie considerate, datorită naturii și obiectului acestora, ca neintrând sub incidența dispoziției menționate. Pe de altă parte, Curtea a analizat dacă natura și obiectul acordului în discuție în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Albany menționată justificau excluderea acestuia din domeniul de aplicare al acestei dispoziții a tratatului și a concluzionat că, în cazul din speță, această excludere a acordului din

domeniul de aplicare al articolului 85 alineatul (1) menționat era justificată (a se vedea Hotărârea Albany, citată anterior, punctele 59-64).

51 Așadar, din această Hotărâre Albany, citată anterior, precum și din hotărârile care au confirmat-o ulterior rezultă că revine autorităților și instanțelor competente sarcina de a examina, în fiecare caz, dacă natura și obiectul acordului în cauză, precum și obiectivele de politică socială urmărite de acesta justifică excluderea acestuia din domeniul de aplicare al articolului 81 alineatul (1) CE (a se vedea în acest sens, printre altele, Hotărârea din 21 septembrie 2000, van der Woude, C-222/98, Rec., p. I-7111, punctul 23).

52 În speță, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 34 din ordonanța atacată, recurentul, în calitate de organism reprezentativ al lucrătorilor, este constituit, prin natura sa, pentru a promova interesele colective ale membrilor săi. Potrivit observațiilor pe care le-a prezentat Tribunalului, reproduse la punctele 17 și 20 din ordonanța atacată, acesta este un operator economic care negociază termenii și condițiile în care mâna de lucru este furnizată întreprinderilor. În opinia acestuia, ajutorul care rezultă din măsurile fiscale în cauză ar afecta capacitatea membrilor săi de a concura marinarii necomunitari în căutarea unui loc de muncă la companiile maritime, și anume beneficiarii acestui ajutor, și, prin urmare, poziția recurentului ca atare pe piață ar fi afectată în ceea ce privește capacitatea sa concurențială pe piața furnizării de mână de lucru companiilor menționate și, în consecință, în ceea ce privește capacitatea sa de a-și recruta membrii.

53 Trebuie să se amintească de asemenea că recurentul s-a opus reglementării daneze aplicabile registrului DIS, și în special măsurilor fiscale în cauză, pentru motivul că, pe de o parte, acest registru permitea armatorilor ale căror nave erau înscrise în registru să angajeze marinari resortisanți ai unor țări terțe plătindu-le o remunerație conformă dreptului național al acestora din urmă și că, pe de altă parte, respectivele măsuri fiscale, care au făcut obiectul deciziei în litigiu, au permis scutirea de impozitul pe venit a tuturor marinarilor angajați pe navele înscrise în registrul DIS, fără a face o distincție între marinarii resortisanți ai statelor membre și cei originari din țările terțe.

54 Rezultă că, spre deosebire de cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Albany, citată anterior, în speță nu este în discuție caracterul restrictiv de concurență al acordurilor colective încheiate între recurent sau alte sindicate și armatorii beneficiari ai ajutorului care rezultă din măsurile fiscale în cauză, ci aspectul dacă poziția concurențială a recurentului în raport cu aceste alte sindicate a fost afectată de acordarea ajutorului menționat, astfel încât acesta trebuia să fie considerat o parte în cauză în sensul articolului 88 alineatul (2) CE, acțiunea sa în anulare împotriva deciziei în litigiu fiind, în aceste împrejurări, admisibilă.

55 Or, nu se poate deduce din împrejurarea că un acord ar putea fi exclus, în considerarea naturii sale, a obiectului și a obiectivelor de politică socială pe care le urmărește, din domeniul de aplicare al dispozițiilor articolului 81 alineatul (1) CE că negocierile colective sau părțile implicate în acestea sunt de asemenea, integral și în mod automat, excluse de la aplicarea normelor tratatului în materia ajutoarelor de stat sau că o acțiune în anulare pe care aceste părți ar putea eventual să o introducă ar fi aproape în mod automat considerată inadmisibilă în temeiul implicării lor în aceste negocieri.

56 Astfel, este dificil să se determine în ce mod obiectivele de politică socială urmărite prin acorduri colective ar putea fi serios compromise – un astfel de risc fiind rațiunea excluderii acordurilor menționate din domeniul de aplicare al articolului 85 alineatul (1) din tratat în Hotărârea Albany, citată anterior – prin recunoașterea faptului că, atunci când negociază termenii și condițiile de muncă ale membrilor săi, un sindicat precum recurentul ar putea fi într-o poziție concurențială în raport cu alte sindicate ai căror membri beneficiază de condiții salariale diferite datorită înființării unui registru precum registrul DIS.

57 Dimpotrivă, a exclude a priori posibilitatea, într-o cauză precum cea în care se pronunță prezenta hotărâre, ca un sindicat să poată demonstra că este o parte în cauză în sensul articolului 88 alineatul (2) CE, prevalându-se de rolul său în cadrul negocierilor colective și de efectele asupra acestui rol ale măsurilor fiscale naționale considerate de Comisie ajutoare compatibile cu piața comună, ar fi de natură a compromite aceleași obiective de politică socială care au determinat Curtea să excludă de la aplicarea articolului 85 alineatul (1) din tratat acordul colectiv în cauză în Hotărârea Albany, citată anterior.

58 Această concluzie este întărită de faptul că, întrucât Comunitatea nu are numai finalitate economică, ci și o finalitate socială, drepturile rezultate din dispozițiile tratatului privind ajutoarele de stat și concurența trebuie eventual puse în balanță cu obiectivele urmărite prin politica socială, printre care figurează în special, astfel cum reiese din articolul 136 primul paragraf CE, îmbunătățirea condițiilor de trai și de muncă, permițând armonizarea acestora în condiții de progres, o protecție socială adecvată și dialogul social (a se vedea în acest sens, în ceea ce privește dispozițiile tratatului privind libertatea de stabilire, Hotărârea din 11 decembrie 2007, International Transport Workers' Federation et Finnish Seamen's Union, C-438/05, Rep., p. I-10779, punctul 79).

59 Desigur, astfel cum rezultă din cuprinsul punctului 33 din prezenta hotărâre, recurentul trebuie să demonstreze întotdeauna, corespunzător cerințelor legale, eventuala afectare a intereselor sale prin acordarea ajutorului, ceea ce îi este posibil să facă dovedind că este, de fapt, într-o poziție concurențială în raport cu alte sindicate care operează pe aceeași piață. Cu toate acestea, o astfel de posibilitate nu poate fi exclusă *a priori* făcând trimitere la jurisprudența rezultată din Hotărârea Albany, citată anterior, sau la o interpretare excesiv de restrictivă a noțiunii „piață" în cadrul examinării statutului de parte în cauză în sensul articolului 88 alineatul (2) CE al unei organizații, precum o organizație sindicală, care încearcă să susțină admisibilitatea acțiunii sale în anulare.

60 În consecință, întrucât Tribunalul a interpretat Hotărârea Albany, citată anterior, în mod eronat, și, prin urmare, nu a răspuns la argumentul recurentului privind poziția concurențială a acestuia din urmă în raport cu alte sindicate în cadrul negocierii de convenții colective aplicabile marinarilor, se impune anularea ordonanței atacate cu privire la acest punct.

Cu privire la al doilea motiv

Argumentele părților

61 Recurentul susține, în ceea ce privește punctele 35 și 36 din ordonanța atacată, că, în mod eronat, Tribunalul, după ce a amintit Ordonanța Tribunalului Comité d'entreprise de la Société française de production și alții/Comisia, citată anterior, nu a examinat aspectele sociale care rezultă implicit din condițiile legale de autorizare a deducerilor fiscale pentru marinarii din Comunitate, și anume orientările comunitare, și a concluzionat că nu putea să se prevaleze de principiul dezvoltat în ordonanța menționată.

62 Potrivit recurentului, orientările comunitare fac o distincție implicită între „marinarii din Comunitate" și ceilalți marinari. Această distincție ar constitui o formă de recunoaștere a existenței unui *„quid pro quo"* social de îndeplinit în schimbul autorizării ajutorului de stat pentru societățile de transport maritim. Scutirea fiscală de care beneficiază remunerația marinarilor ar fi justificată de necesitatea de a compensa costul mai ridicat pe care îl reprezintă angajarea de marinari din Comunitate în comparație cu cea de marinari din țări terțe. În acest mod ar putea fi atins obiectivul protejării ocupării forței de muncă comunitare, care era unul dintre obiectivele orientărilor comunitare. Aspectele sociale ale orientărilor menționate ar privi chiar condițiile în care ajutorul poate sau nu poate fi aprobat. În calitate de reprezentant al marinarilor danezi, recurentul ar fi putut să prezinte observații cu privire la aspectele sociale ale ajutorului care rezultă din măsurile fiscale în cauză în cazul în care Comisia ar fi inițiat procedura conform articolului 88 alineatul (2) CE.

63 Comisia apreciază că, deși al doilea motiv nu trebuie să fie respins ca inoperant, ca și primul motiv, în orice caz, nici acesta nu este întemeiat. Tribunalul ar fi fost pe deplin îndreptățit să considere că aspectele sociale nu aveau decât o legătură indirectă cu obiectul deciziei în litigiu. Pe de o parte, Comisia arată că, astfel cum a subliniat în mod întemeiat Tribunalul, registrul DIS nu acordă un ajutor de stat. Pe de altă parte, recurentul, al cărui recurs este îndreptat împotriva unei ordonanțe de inadmisibilitate, ar încerca prin intermediul acestui motiv să angajeze dezbaterea pe fond prin

intermediul susținerilor referitoare la aplicabilitatea orientărilor comunitare. Obiectul acestora ar fi absolut lipsit de pertinență pentru a determina admisibilitatea unei astfel de acțiuni.

Aprecierea Curții

64 Cu titlu introductiv, trebuie să se sublinieze că, în cadrul aprecierii compatibilității unui ajutor de stat în sectorul transportului maritim precum cel în cauză în speță, aspectele sociale ale orientărilor comunitare pot fi luate în considerare de Comisie în cadrul aprecierii globale care cuprinde un mare număr de considerații de natură diversă, legate în special de protecția concurenței, de politica maritimă a Comunității, de promovarea transporturilor maritime comunitare sau de promovarea ocupării forței de muncă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 23 mai 2000, Comité d'entreprise de la Société française de production și alții/Comisia, C-106/98 P, Rec., p. I-3659, punctul 52).

65 În plus, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 33 din prezenta hotărâre, nu este exclus ca un sindicat de lucrători să fie considerat parte „în cauză" în sensul articolului 88 alineatul (2) CE atunci când demonstrează că interesele sale proprii sau ale afiliaților săi vor fi eventual afectate de acordarea unui ajutor.

66 La punctul 36 din ordonanța atacată, Tribunalul a considerat că aspectele sociale legate de registrul DIS nu prezintă decât o legătură indirectă cu obiectul deciziei în litigiu și cu acțiunea în anulare introdusă în fața acestuia de recurent. Tribunalul a dedus, în consecință, că recurentul nu se poate prevala de aceste aspecte sociale pentru a justifica calitatea sa de persoană vizată în mod individual.

67 Nu se contestă că registrul DIS nu constituie el însuși un ajutor de stat. Astfel, după cum reiese din Hotărârea din 17 martie 1993, Sloman Neptun (C-72/91 și C-73/91, Rec.,

p. I-887), un regim precum cel instituit prin registrul DIS, care permite stabilirea, în cazul contractelor de muncă încheiate cu marinari resortisanți ai unor țări terțe care nu au domiciliul sau reședința stabilă în statul membru respectiv, a unor condiții de muncă și de remunerare ce nu sunt reglementate de dreptul acestui stat membru și sunt sensibil mai puțin favorabile decât cele ale marinarilor resortisanți ai acestuia din urmă, nu constituie un ajutor de stat în sensul articolului 87 alineatul (1) CE.

68 Pentru acest motiv, acțiunea în anulare introdusă de recurent nu era îndreptată împotriva registrului DIS, ci împotriva măsurilor fiscale în cauză, care sunt aplicabile marinarilor angajați pe navele înscrise în acest registru.

69 În loc de a examina, astfel cum a făcut-o la punctul 36 din ordonanța atacată, dacă aspectele sociale ale registrului DIS prezentau o legătură suficient de directă cu obiectul deciziei în litigiu, Tribunalul ar fi trebuit să examineze aspectele sociale care rezultă din măsurile fiscale în cauză având în vedere orientările comunitare – acestea cuprinzând condițiile legale pentru aprecierea compatibilității regimului fiscal danez, astfel cum a arătat recurentul – pentru a aprecia dacă argumentele întemeiate de recurent pe orientările menționate erau suficiente pentru a stabili calitatea sa de parte în cauză în sensul articolului 88 alineatul (2) CE.

70 Din moment ce nu se poate exclude ca organisme ce reprezintă lucrătorii întreprinderilor beneficiare ale unui ajutor să poată, în calitate de părți în cauză în sensul dispoziției menționate a tratatului, să prezinte Comisiei observațiile lor cu privire la considerații de ordin social care pot fi eventual luate în considerare de aceasta, faptul că Tribunalul nu a răspuns efectiv la argumentul recurentului privind aspectele sociale care rezultă din măsurile fiscale în cauză având în vedere orientările comunitare trebuie să determine anularea ordonanței atacate cu privire la acest aspect.

Cu privire la al treilea motiv

Argumentele părților

71 Prin intermediul celui de al treilea motiv, recurentul susține că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept, la punctul 37 din ordonanța atacată, respingând ca nepertinent modul de transmitere a ajutorului care rezultă din măsurile fiscale în cauză, și anume faptul că acesta este transferat armatorilor prin intermediul membrilor recurentului.

72 În această privință, recurentul arată că, în Hotărârea Comisia/Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum, citată anterior, Curtea a statuat că o asociație constituită pentru a promova interesele colective ale unei categorii de justițiabili nu poate fi considerată vizată în mod individual în sensul Hotărârii Plaumann/Comisia, citată anterior, decât în măsura în care poziția pe piață a membrilor acestei asociații este afectată în mod substanțial de schema de ajutor care face obiectul deciziei în cauză. Potrivit recurentului, Curtea a analizat expresia „poziție pe piață" din punctul de vedere al „operatorilor economici". În opinia recurentului, nu există niciun motiv de principiu pentru ca lucrătorii să nu poată fi considerați operatori economici în condițiile în care legislația națională sau orientările comunitare le acordă o atenție deosebită stabilind condițiile în care se poate considera că ajutorul este compatibil cu piața comună în sensul articolului 87 alineatul (3) litera (c) CE.

73 Comisia arată, pentru început, că Hotărârea Comisia/Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum, citată anterior, care a fost pronunțată într-o cauză privind un ajutor direct acordat agricultorilor, nu are niciun raport cu constatarea făcută de Tribunal la punctul 37 din ordonanța atacată, potrivit căreia decizia în litigiu este întemeiată pe avantajele primite de beneficiarii ajutorului, și anume armatorii, și nu pe modul de transmitere a acestuia din urmă. În continuare, hotărârea menționată nu este pertinentă în speță, din moment ce privea adoptarea unei decizii în materia ajutoarelor de stat de către Comisie după ce aceasta din urmă a deschis procedura prevăzută la articolul 88 alineatul (2) CE. În sfârșit, chiar dacă hotărârea menționată ar fi pertinentă în speță, Comisia amintește că aceasta nu înseamnă că lucrătorii sunt vizați în mod

individual de o decizie a Comisiei care autorizează un ajutor. Punctul 72 din aceeași hotărâre se întemeiază în mod explicit pe afirmația potrivit căreia „anumiți membri ai [Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum sunt] operatori economici care pot fi considerați concurenți direcți ai beneficiarilor ajutoarelor". În schimb, membrii recurentului sunt marinari care nu pot fi considerați concurenți direcți ai armatorilor și nu sunt „operatori economici" în sensul hotărârii.

74 În aceste împrejurări, Comisia apreciază că al treilea motiv al recursului trebuie să fie considerat ca neîntemeiat.

Aprecierea Curții

75 Trebuie amintit că la punctul 37 din ordonanța atacată, Tribunalul a constatat că recurentul nu poate fi considerat vizat în mod individual numai în temeiul faptului că ajutorul în cauză este transferat beneficiarilor săi în temeiul reducerii pretențiilor salariale ale marinarilor care beneficiază de scutirea de impozitul pe venit instituită prin măsurile fiscale în cauză. Astfel, în opinia Tribunalului, decizia în litigiu este întemeiată pe avantajele primite de beneficiarii ajutorului și nu pe modul de transmitere a acestuia din urmă.

76 Spre deosebire de acțiunea în anulare introdusă în fața Tribunalului de recurent, care reproșează Comisiei că nu a inițiat procedura oficială de investigare prevăzută la articolul 88 alineatul (2) CE și care urmărește, în ultimă instanță, protejarea drepturilor procedurale conferite de această dispoziție, acțiunea în anulare în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Comisia/Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum, citată anterior, privea decizia Comisiei de închidere a unei astfel de proceduri.

77 Rezultă că, în respectiva cauză, Curtea încerca să determine dacă poziția pe piață a membrilor Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum, o asociație constituită pentru a promova interesele colective ale unei categorii de justițiabili, era afectată în mod substanțial de schema de ajutoare care făcea obiectul deciziei în cauză.

78 În speță, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 28 din ordonanța atacată, recurentul trebuia să dovedească în fața Tribunalului calitatea sa de parte în cauză în sensul articolului 88 alineatul (2) CE, aplicarea jurisprudenței rezultate din Hotărârea Plaumann/Comisia, citată anterior, ca și în Hotărârea Comisia/Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum, citată anterior, nefiind pertinentă la prima vedere.

79 Chiar presupunând că Tribunalul ar fi trebuit să ia în considerare modul de transmitere a ajutorului care rezultă din măsurile fiscale în cauză și rolul în această privință al angajaților armatorilor, membri ai recurentului, trebuie amintit că, la punctele 31-33 din ordonanța atacată, această instanță statuase deja în speță că nici acesta din urmă, în calitate de sindicat al marinarilor, nici membrii săi, în calitate de lucrători angajați de beneficiarii ajutorului, nu sunt concurenți ai acestora. În ceea ce privește în special membrii acestui sindicat, Tribunalul a constatat că, în condițiile în care păreau să fie persoane care corespund definiției lucrătorilor în sensul articolului 39 CE, aceștia nu constituie ei înșiși întreprinderi.

80 Cu excepția aplicării eronate în speță a Hotărârii Albany, citată anterior, în a doua parte a punctului 32 din ordonanța atacată – care face obiectul primului motiv al recursului – recurentul nu a contestat concluziile la care a ajuns Tribunalul la punctele 31-33 din ordonanță. În aceste împrejurări, recurentul nu poate susține calitatea de operatori economici a membrilor săi, a căror poziție pe piață este afectată pentru a contesta concluzia la care a ajuns Tribunalul la punctul 37 din ordonanța atacată, potrivit căreia acțiunea nu este admisibilă numai în temeiul faptului că ajutorul este transferat armatorilor în temeiul reducerii pretențiilor salariale ale membrilor săi pentru că aceștia beneficiază de scutirea de impozitul pe venit instituită prin măsurile fiscale în cauză.

81 În aceste împrejurări, trebuie să se respingă al treilea motiv invocat în susținerea recursului ca neîntemeiat.

Cu privire la al patrulea motiv

Argumentele părților

82 Recurentul susține că Tribunalul, concluzionând că recurentul nu a dovedit că interesele sale proprii în calitate de negociator puteau fi afectate în mod direct de ajutorul care rezultă din măsurile fiscale în cauză și distingând situația sa din speță de cea a Landbouwschap, un organism de drept public ce acționează în calitate de reprezentant al intereselor sectorului horticulturii în seră în Țările de Jos, în Hotărârea Kwekerij van der Kooy și alții/Comisia, citată anterior, și de cea a Comité international de la rayonne et des fibres synthétiques (CIRFS) în Hotărârea CIRFS și alții/Comisia, citată anterior, Tribunalul a efectuat o interpretare prea strictă a acestor hotărâri.

83 Recurentul susține că are un rol de negociator cu societățile de transport maritim și că, în această calitate, negociază condițiile de angajare a membrilor săi și, prin urmare, condițiile în care ajutorul acordat este transferat de la statul danez la beneficiarii săi. În acest sens, recurentul apreciază că îndeplinește o funcție similară Landbouwschap, care negocia condițiile în care ajutorul trebuia transferat de la statul olandez la horticultori, astfel precum Tribunalul admite la punctul 40 din ordonanța atacată, arătând că recurentul a participat „la mecanismul de repercusiune a ajutorului armatorilor". În mod identic, deși acesta din urmă nu a negociat condițiile prevăzute de orientările comunitare, nu reprezintă nici un grup clar identificat de marinari din Comunitate care ocupă o poziție deosebită în temeiul acestor orientări.

84 Comisia consideră că al patrulea motiv trebuie respins ca neîntemeiat. Aceasta susține că, în special, în mod întemeiat Tribunalul a considerat că situația în cauză în speță nu este comparabilă cu cele din cauzele în care s-au pronunțat Hotărârile citate anterior Kwekerij van der Kooy și alții/Comisia, precum și CIRFS și alții/Comisia. Astfel, în aceste cauze, recurentul ocupa o poziție de negociator clar delimitată și intim legată de obiectul însuși al deciziei în cauză, punându-l într-o situație de fapt care îl caracteriza în raport cu orice altă persoană. Spre deosebire de ceea ce susține recurentul, acesta nu ar fi negociat deloc condițiile în care ajutorul care rezultă din măsurile fiscale în cauză este transferat de la statul danez la beneficiarii săi și nu a negociat nici condițiile prevăzute în orientările comunitare.

Aprecierea Curții

85 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Kwekerij van der Kooy și alții/Comisia, citată anterior, Landbouwschap negociase cu furnizorul de gaz tariful preferențial contestat de Comisie și figura, în plus, printre semnatarii acordului care a stabilit acest tarif. În mod identic, în această calitate, organismul menționat a fost obligat să declanșeze noi negocieri tarifare cu furnizorul și să încheie un nou acord pentru executarea deciziei Comisiei.

86 În cauza în care s-a pronunțat Hotărârea CIRFS și alții/Comisia, citată anterior, CIRFS fusese interlocutorul Comisiei în privința instituirii unei „discipline” în materia ajutoarelor în sectorul fibrelor sintetice, precum și în privința prelungirii și adaptării acesteia și continuase în mod activ negocieri cu Comisia pe parcursul procedurii anterioare litigiului, în special prezentându-i observații scrise și menținând un contact strâns cu serviciile competente ale acestei instituții.

87 Potrivit jurisprudenței Curții, cauzele în care s-au pronunțat Hotărârile citate anterior Kwekerij van der Kooy și alții/Comisia și CIRFS și alții/Comisia priveau, așadar, situații

deosebite în care recurentul ocupa o poziție de negociator clar delimitată și intim legată de obiectul însuși al deciziei, punându-l într-o situație de fapt care îl caracteriza în raport cu orice altă persoană (Hotărârea Comité d'entreprise de la Société française de production și alții/Comisia, citată anterior, punctul 45).

88 Trebuie să se precizeze că, anterior, Curtea a avut ocazia să propună aplicarea acestei jurisprudențe în acțiuni având ca obiect anularea unei decizii a Comisiei de încheiere a procedurii inițiate în temeiul articolului 88 alineatul (2) CE. Aceasta a considerat că anumite asociații de operatori economici care au participat în mod activ la procedura în temeiul acestei dispoziții trebuie să fie recunoscute ca vizate în mod individual de o astfel de decizie, în măsura în care sunt afectate în calitatea lor de negociatori (a se vedea în acest sens Hotărârea Comité d'entreprise de la Société française de production și alții/Comisia, citată anterior, punctele 40-42).

89 Curtea a constatat de asemenea, analizând admisibilitatea acțiunii în anulare formulate de CIRFS, că această acțiune trebuie să fie interpretată ca având în vedere anularea refuzului Comisiei de a iniția procedura prevăzută la articolul 88 alineatul (2) CE.

90 Rezultă că această jurisprudență ar putea fi aplicată, în limitele preconizate de Curte, acțiunilor având ca obiect anularea atât a unei decizii a Comisiei de încheiere a procedurii inițiate în temeiul articolului 88 alineatul (2) CE, cât și a unei decizii de a nu ridica obiecții și, prin urmare, de a nu iniția procedura oficială de investigare prevăzută la această dispoziție.

91 În ceea ce privește aspectul dacă, prin aplicarea acestei jurisprudențe situației recurentului în speță, Tribunalul a săvârșit o eroare de drept, trebuie amintit că decizia în litigiu privește măsuri fiscale adoptate de legiuitorul danez referitoare la marinarii angajați pe navele înscrise în registrul DIS, că această înscriere permite, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 5 din prezenta hotărâre, plata către respectivii marinari a unei remunerații conforme dreptului național al acestora din urmă și că plângerea

depusă de recurent la Comisie privea compatibilitatea măsurilor fiscale menționate cu orientările comunitare adoptate de Comisie fără nicio participare specială a acestuia din urmă.

92 Având în vedere aceste circumstanțe, Tribunalul nu a săvârșit o eroare de drept considerând că situația recurentului nu este comparabilă cu cea a Landbouwschap sau cu cea a CIRFS, situații pe care, în mod întemeiat, le-a calificat absolut specifice, chiar excepționale. Astfel, recurentul, care nu constituie decât unul dintre numeroasele sindicate ale Uniunii Europene care reprezintă, în special, marinarii, precum și unul dintre numeroasele sindicate din Danemarca și care nu este singurul reprezentant al marinarilor, nu a ocupat o poziție de negociator clar delimitată și intim legată de obiectul însuși al deciziei în litigiu. Acesta nu a fost direct implicat în adoptarea de către legiuitorul danez a măsurilor fiscale în cauză cu privire la care Comisia a decis să nu ridice obiecții, opoziția sa la acestea nefiind suficientă pentru a-l califica drept negociator în sensul hotărârilor citate anterior Kwekerij van der Kooy și alții/Comisia, precum și CIRFS și alții/Comisia.

93 Sindicatul menționat nu a fost nici strâns asociat procesului de adoptare de către Comisie a orientărilor comunitare, din care rezultă, în opinia sa incompatibilitatea măsurilor fiscale în cauză cu piața comună.

94 Desigur, recurentul a depus plângere la Comisie împotriva măsurilor fiscale menționate, dar numai acest fapt nu îi permite, astfel cum recunoaște el însuși în cadrul recursului său, să dovedească o poziție de negociator în sensul Hotărârilor citate anterior Kwekerij van der Kooy și alții/Comisia, precum și CIRFS și alții/Comisia.

95 Chiar dacă o acțiune având ca obiect anularea unei decizii a Comisiei de a nu ridica obiecții și, prin urmare, de a nu iniția procedura oficială de investigare prevăzută la articolul 88 alineatul (2) CE este considerată admisibilă, atunci când recurentul dovedește că este o parte în cauză în sensul acestei dispoziții – criteriile mai stricte degajate din jurisprudența rezultată din Hotărârea Plaumann/Comisia, citată anterior, nefiind aplicabile în acest caz –, interpretarea jurisprudenței citate la punctul anterior din prezenta hotărâre, în sensul că privește orice persoană care a făcut plângere la

Comisie, ar determina lipsirea de substanță a jurisprudenței analizate în cadrul primului motiv și citată la punctul 30 din ordonanța atacată referitoare la efectul asupra poziției concurențiale a recurentului.

96 Având în vedere ceea ce precedă, trebuie să se respingă al patrulea motiv al recursului ca neîntemeiat.

Cu privire la admisibilitatea acțiunii în primă instanță

97 În conformitate cu dispozițiile articolului 61 primul paragraf a doua teză din Statutul Curții de Justiție, Curtea poate, în cazul în care anulează decizia Tribunalului, să soluționeze în mod definitiv litigiul atunci când acesta este în stare de judecată.

98 Deși Curtea nu este în măsură, în acest stadiu al procedurii, să se pronunțe cu privire la fondul acțiunii introduse la Tribunal, în schimb, aceasta dispune de elementele necesare pentru a se pronunța în mod definitiv cu privire la excepția de inadmisibilitate ridicată de Comisie în cursul procedurii în primă instanță.

99 Având în vedere circumstanțele deosebite din speță, excepția menționată trebuie respinsă.

100 În ceea ce privește caracterul suficient al elementelor aduse de recurent de natură a dovedi, în circumstanțele din speță, că decizia în litigiu poate să aibă un efect concret asupra situației sale sau asupra celei a marinarilor pe care îi reprezintă, trebuie amintit că recurentul este un organism reprezentant al lucrătorilor care negociază termenii și

condițiile în care mâna de lucru este furnizată întreprinderilor, inclusiv armatorilor ale căror nave sunt înscrise în registrul DIS.

101 În opinia recurentului, scutirea fiscală de care beneficiază remunerarea marinarilor ar fi justificată de necesitatea de a compensa costul mai ridicat pe care îl reprezintă angajarea de marinari ai Comunității în comparație cu cea a marinarilor originari din țări terțe. În acest mod ar putea fi atins obiectivul protejării ocupării forței de muncă comunitare, care este unul dintre obiectivele orientărilor comunitare. Aspectele sociale ale orientărilor menționate ar privi chiar condițiile în care ajutorul poate sau nu poate fi aprobat.

102 Astfel cum reiese din cuprinsul punctului 70 din prezenta hotărâre, nu se poate exclude ca, în calitate de reprezentant în special al marinarilor danezi, recurentul să poată prezenta Comisiei observații cu privire la considerații de ordin social care pot, dacă este cazul, să fie luate în considerare de aceasta, în cazul în care ar fi inițiat procedura oficială de investigare prevăzută la articolul 88 alineatul (2) CE.

103 Orientările comunitare recunosc ele însele, în contextul specific al reducerii costurilor salariale în sectorul maritim, rolul deosebit jucat de reprezentanții sindicali cu ocazia negocierilor salariale. Din cuprinsul punctului 3.2 al șaselea paragraf din orientările menționate reiese că „[d]iminuarea sarcinilor fiscale nu ar dispensa armatorii de obligația de a negocia acorduri salariale cu membrii de echipaj potențiali și cu reprezentanții sindicali ai acestora. Așadar, marinarii statelor membre cu salarii reduse ar prezenta întotdeauna un avantaj concurențial în raport cu marinarii din statele membre unde salariile sunt mai ridicate. În orice caz, marinarii comunitari vor rămâne mai scumpi decât marinarii cei mai puțin scumpi de pe piața mondială”.

104 Întrucât recurentul a explicat în ce mod măsurile fiscale în cauză ar putea afecta poziția sa și pe cea a membrilor săi cu ocazia negocierilor colective cu armatorii ale căror nave sunt înscrise în registrul DIS, iar orientările comunitare au recunoscut rolul sindicatelor, precum recurentul, cu ocazia acestor negocieri, trebuie să se sublinieze

că acesta a dovedit, potrivit cerințelor legale, afectarea eventuală a intereselor sale și a celor ale membrilor menționați prin decizia în litigiu.

105 În plus, trebuie amintit că recurentul, în speță, depusese o plângere la Comisie împotriva Regatului Danemarcei cu privire la măsurile fiscale în cauză susținând că acestea sunt contrare orientărilor comunitare și, prin urmare, articolului 87 CE. Dacă faptul de a depune o astfel de plângere la Comisie nu este suficient, el însuși, să dovedească calitatea de parte în cauză în sensul articolului 88 alineatul (2) CE, nu este mai puțin adevărat că măsurile menționate nu au fost notificate Comisiei de statul membru menționat și că introducerea plângerii recurentului este cea care a permis acestei instituții să examineze compatibilitatea acestora cu piața comună. În plus, Comisiei i-a luat aproape patru ani pentru a concluziona în sensul compatibilității măsurilor menționate și pe tot parcursul acestei perioade recurentul a fost în contact strâns cu aceasta din urmă.

106 De asemenea, trebuie să se semnaleze că prezenta cauză se distinge de cea în care s-a pronunțat Hotărârea Comité d'entreprise de la Société française de production și alții/Comisia, citată anterior. În această din urmă cauză, recurenții au introdus o acțiune împotriva unei decizii a Comisiei care, după ce a inițiat procedura prevăzută la articolul 93 alineatul (2) din tratat, a declarat că ajutorul era incompatibil cu piața comună. În schimb, prezenta acțiune privește o decizie a Comisiei prin care aceasta, fără să fi inițiat procedura oficială de investigare prevăzută la articolul 88 alineatul (2) CE, constată că un ajutor este compatibil cu piața comună. În mod identic, în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Comité d'entreprise de la Société française de production și alții/Comisia menționată, recurenții nu au participat la procedura inițiată în temeiul articolului 93 alineatul (2) din tratat, în timp ce, în prezenta cauză, Comisia s-a abținut să inițieze procedura oficială de investigare, în pofida plângerii depuse de recurent și a contactelor menținute între acesta din urmă și Comisie până la data la care aceasta a concluzionat în sensul compatibilității măsurilor menționate.

107 Situația descrisă, referitoare la prezenta cauză, arată că atât interesele recurentului însuși, cât și cele ale afiliaților săi pot fi eventual afectate de acordarea ajutorului.

108 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se respingă excepția de inadmisibilitate invocată de Comisie împotriva acțiunii introduse la Tribunal de recurent. Acesta poate fi considerat, în circumstanțele deosebite din speță, ca fiind o parte în cauză în sensul articolului 88 alineatul (2) CE și, în consecință, acțiunea sa trebuie declarată admisibilă.

109 În aceste împrejurări, cauza trebuie trimisă spre rejudecare Tribunalului pentru ca acesta să se pronunțe cu privire la concluziile recurentului având ca obiect anularea deciziei în litigiu.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

1) Anulează Ordonanța Tribunalului de Primă Instanță al Comunităților Europene din 23 aprilie 2007, SID/Comisia (cauza T-30/03), în măsura în care nu a răspuns la argumentele 3F referitoare, pe de o parte, la poziția concurențială a acestuia din urmă în raport cu alte sindicate cu ocazia negocierii de convenții colective aplicabile marinarilor și, pe de altă parte, la aspectele sociale care rezultă din măsurile fiscale aplicabile marinarilor angajați pe navele înscrise în registrul internațional danez al navelor.

2) Respinge excepția de inadmisibilitate invocată de Comisia Comunităților Europene în fața Tribunalului de Primă Instanță al Comunităților Europene.

3) Trimite cauza spre rejudecare Tribunalului de Primă Instanță al Comunităților Europene pentru ca acesta să se pronunțe cu privire la concluziile 3F având ca obiect anularea Deciziei C (2002) 4370 final a Comisiei din

13 noiembrie 2002 de a nu ridica obiecții în privința măsurilor fiscale daneze aplicabile marinarilor angajați la bordul navelor înscrise în registrul internațional danez.

4) Cererea privind cheltuielile de judecată se soluționează odată cu fondul.

Semnături